

der har tilknytning til Horsens, og blev 1794 flyttet til Vor Frelzers kirke, og epitafier og gravmæler bredte sig efter reformationen i kirken. Sv. Aage Bay har for dette emne kunnet støtte sig til Otto Norns studier, der har vist, at byen ikke manglede kunstnere, som gav byen en fremtrædende stilling i Jylland; alt er jo relativt.

Endelig må det ikke glemmes, at kirken rummer begravelserne for de fire medlemmer af den halvt russiske kejserslægt, der var så ubekvemme for Catharina II, at de måtte anbringes i eksil i den afsides beliggende by, hvor de ikke kunne udnyttes af folk, der var modstandere af kejserinden. Uanset dette storpolitiske indslag er det dog minder om de patriciske slægter i det 18. århundredes Horsens, der kunstnerisk og personalhistorisk ejer den største værdi, hvad bogen også giver udtryk for.

Helge Søgaard

Peter Michelsen: *Vi en gårdjer bygget har. Frilandsmuseet 1901-1976 ved Sorgenfri*. (Nationalmuseet, 1976). 40 s.

Peter Michelsen: *Ostenfeldgården på Frilandsmuseet*. (Nationalmuseet, 1976). 93 s.

I anledning af 75-året for åbningen af Frilandsmuseet nord for Sorgenfri har det udsendt et billedhefte, der viser samlingens vækst i den forløbne tid. Det var Dansk Folkemuseums skaber Bernhard Olsen, som efter et forsøg i Rosenborg Have her fandt en sikker plads, der efterhånden blev forøget samtidig med, at antallet af bygninger steg, indtil den nuværende størrelse blev nået. Det er et tilfælde, at Frilandsmuseet blev grundlagt sam-

me år, som det første venstreministerium tiltrådte, og dog er der en sammenhæng, fordi man uvilkårligt må være interesseret i gårdejernes fortidskultur, så snart deres stand blev ledende i politik, men i øvrigt var man allerede 1879 blevet opmærksom på landbokulturens selvstændige værdi gennem den kunstindustrielle udstilling i København dette år.

Af større betydning er den samme forfatters skildring af gården fra Ostenfeld i Sydslesvig, der blev genrejst i Frilandsmuseet 1901, fordi han her kommer ind på en række overvejelser om den historiske værdi af bygninger, når de genopføres et andet sted, idet han er klar over, at det ikke er den samme bygning som den, der har stået, hvor den var blevet opført, men at genopførelsen altid må foregå med de ændringer, tiden for genopførelsen dikterer ubevidst efter sine idealer, selv om man ærligt søger at bevare bygningen som historisk kilde. Vil man være nøje-regnende, må man hævde, at den genopførte bygning kun sammen med en opmåling af den før flytningen og de andre oplysninger, der kan samles, er en troværdig kilde, men der er alligevel ikke grund til at ofre nogen forargelse på flytning af huse ud fra den betragtning, at det er en ødelæggelse af en historisk kilde. Fra renaissance kendes flytning af huse, når man havde brug for dem andre steder, og det må ikke glemmes, at de bygninger, der nu ses i de danske frilandsmuseer, ikke ville være blevet reddet for eftertiden, hvis de ikke på denne måde havde fundet et asyl. Selv om Peter Michelsen og alle nu ikke kan gå ind for de retningslinier, Bernhard Olsen fulgte ved sin genopførelse, er der ikke grund til at forkaste alle de synspunkter, der ligger

bag genopførelsen af gården fra Ostenfeld.

Man har hidtil været usikker over for gårdens alder. Den bærer ganske vist årstallet 1685 sammen med et ejernavn, men det kan være indskåret senere, og ud fra gårdens konstruktion kan intet sikkert sluttes. Heldigvis har en dendrokronologisk analyse af et stykke af det oprindelige tømmer nu kunnet fastslå, at det var fældet i vinterhalvåret 1580–81. Kort efter må gården være opført.

I nogle velovervejede slutningsbemærkninger om museum og virkelighed kommer Peter Michelsen ind på Frilandsmuseets pædagogiske opgave. Han gør opmærksom på, at gården viser det typiske efter genopførelsen, ikke det individuelle. Enhver må så selv afgøre, om der ved dens flytning er tabt eller skabt værdier.

Helge Søgaard

Benny Boysen: *Søren Hampens Saga*. Et tidsbillede fra Hamnerum Herred (Poul Kristensen, Herning, 1973). 116 s.

Et postscriptum med baggrund og kilder i fremstillende form slutter Benny Boysen (leder af Struer Museum og lokalhistoriske arkiv) med at udtrykke det håb, at han med sin bog har belyst lidt af Søren Hampens komplicerede personlighed og samtidig baggrunden for en af Herningegnens største sagdannere i nyere tid. Det sidste er væsentligt, hvis en meget lokal original som Hampen skal række længere ud, og det er en opgave, som Boysen har løst levende og spændende.

Søren Hampen (1825–1904) var et subjekt, fortrukket, utiltalende, grov i munden, rå i sine handlinger, men

også ind imellem snu og durkdreven i et omfang, der lader ane et menneske af en vis intelligens. Han levede sit liv på Herningegnen, hvor han bestandig lå sognerådene til byrde, og hvorfra han med kone og børn blev sendt til Amerika – i et forsøg på at spare kommunerne for fattighjælpen. Fra Amerika vendte han dog hurtigt hjem igen, uden kone og børn, og hvad der var blevet af dem blev aldrig opklaret, med mindre det var sandt, som det fortaltes, at han havde solgt dem til en neger. Hjemme fortsatte han, hvor han havde sluppet, indtil han 79 år gammel døde på fattiggården. Når han blev så kendt, hang det nok først og fremmest sammen med en del små puds, han spillede Estrups gendarmer; men også hans umættelige trang til kvinder og brændevin var med til at skabe, hvad Boysen kalder »hans tvivlsomme glorie«. Historierne om Søren Hampen var mange, og flere kom til i form af vandresagn, ligesom også flere af hans »bedrifter« er gået andetsteds hen og er blevet knyttet til andre personer.

Det er dette stof, Benny Boysen er gået bagom for i originalkilder og i skrift og tale at finde den rigtige historie. Kilderne bekræfter i det store og hele den almene opfattelse – og pynter i al fald slet ikke på den. Bogen er derved, sit emne til trods, blevet en fornøjelig kulturhistorisk skildring, som man kan hygge sig med i bevidstheden om, hvor skrækkeligt det har været at høre til de gamle samfunds fattige og udstødte. Den er forsynet med navneregister og fremtræder i nydeligt tryk, opsætning og udstyr.

Finn H. Lauridsen